

Duurzame Ardennen

Robert Declerck

Colofon

© 2018 Odyssee Reisgidsen vof | www.odyssee-reisgidsen.nl

© 2018 Robert Declerck

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, het zij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, op namen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Tekst: Robert Declerck

Serieredactie: Bartho Hendriksen en Leo Platvoet

Foto's: Robert Declerck tenzij anders vermeld

Kaart: UvA-Kaartenmakers, Castricum | www.uva-kaartenmakers.nl

Omslag: naar een ontwerp van De Weijer Design | www.deweijerdesign.nl

Over de auteur

Robert Declerck studeerde chemie, maar schrijft vooral over toerisme, maar evenzeer over erfgoed, de Eerste Wereldoorlog en wetenschappen. Hij publiceert zowel boeken als artikelen, maar ook in kranten en tijdschriften en op websites. De auteur is oorspronkelijk afkomstig van Limburg, maar is al van in zijn jeugd een actief bezoeker van de Ardennen. Van zijn hand is ook de Odysseegids Wandelen in Gent.

Odyssee Reisgidsen

Odyssee Reisgidsen levert zijn titels als paperback of als e-book. Paperbacks zijn verkrijgbaar bij de (reis)boekhandel in Nederland en Vlaanderen, via Bol.com of de Odyssee-website. De e-books zijn alleen verkrijgbaar via de Odyssee-website. Daarbij kan de reiziger zijn of haar eigen gids samenstellen. Uiteraard proberen wij de geboden informatie zo actueel en accuraat mogelijk te houden. Toch kunnen er onvolkomenheden en fouten in de tekst voorkomen. Odyssee aanvaardt daarvoor geen verantwoordelijkheid.

Met dank aan

Een gids als deze maak je je niet in je eentje. Talloze mensen zijn er op een of andere wijze bij betrokken: het thuisfront, toeristische diensten, horeca, bezienswaardigheden, uitgeverij of gewoon ergens onderweg. Aparte woorden van dank zijn er voor Morgane Van der Linden en Eefje Marijt, beiden van WBT (Wallonië-België Toerisme). Zonder alle voornoemde medewerking, steun en input zou deze gids niet geworden zijn wat die nu is.

Volg Odyssee Reisgidsen op Facebook en Twitter

Meld je aan voor de Odyssee Nieuwsbrief via www.odyssee-reisgidsen.nl/news/
www.odyssee-reisgidsen.nl | info@odyssee-reisgidsen.nl

Foto omslag: Hoge Venen

Foto titelpagina: Saucisson d'Ardenne

ISBN 9789461230515

Voorwoord

Tijdens mijn jeugd, al eventjes geleden in Belgisch Limburg, waren de Ardennen onveranderlijk het doel van de jaarlijkse schooluitstapjes: de waterval van Coo, de bossen waarin je heerlijk kon ravotten, de riviertjes waarin watersport te beleven viel, de rustige dorpjes waar we onze boterhammen aten. Terwijl we opgroeiden bleven de Ardennen een favoriete vakantiebestemming. Van verre autoreizen of vliegtuigtrips was er nog helemaal geen sprake in een gezin met acht kinderen. Als je het zo bekijkt hadden onze uitstapjes vroeger best een duurzaam karakter. Enfin, om een lang verhaal kort te maken: ik ken de Belgische Ardennen toch wel een beetje. Later leerde ik die natuurlijk nog beter kennen toen ik er over schreef in fiets- en wandelgidsen en voor de Michelingids België.

Over de inhoud van de term ‘duurzaam toerisme’ kun je bijna even lang filosoferen als over het geslacht van de engelen. De omschrijving gebruikt door de Wereldorganisatie voor Toerisme (Unwto) lijkt me evenwel bijzonder geschikt en veelomvattend: ‘Duurzaam toerisme houdt ten volle rekening met de huidige en toekomstige impact op het milieu en op economisch en sociaal vlak. Tegelijkertijd komt duurzaam toerisme tegemoet aan de noden van bezoekers, professionals, het milieu en de gemeenschappen waarin zij te gast zijn.’

Gezien vanuit het standpunt van de bezoekers focust de ontwikkeling van duurzaam toerisme in de Ardennen zich vooral op de beleving van het groene erfgoed (bossen, natuurgebieden en bijzondere tuinen), de toenemende ontwikkeling van duurzame logies en verdere bewustwording.

Wallonië, en in het bijzonder de Ardennen, is echt ook wel een lekker land! Diverse producenten hebben bij de bereiding van hun streekproducten extra aandacht voor duurzame ontwikkeling. Of het leven vroeger duurzamer was in de Ardennen, is een vraag die niet eenvoudigweg met een ja of een nee te beantwoorden valt. Als we het al eens zijn over de basisprincipes van duurzaamheid, dan nog moeten we die inpassen in onze levensstijl, onze dromen, onze financiële mogelijkheden en ja, ook in onze beperkingen.

Om eventueel een antwoord te vinden op voorgaande vraag, maar toch vooral om inspiratie en kennis op te doen op te doen, laat deze gids de grote variatie aan duurzame initiatieven, activiteiten, attracties en erfgoed zien die de Ardennen zo aantrekkelijk maken.

Ik wens je veel plezier met deze gids

Robert Declerck

Tips

Odyssee houdt zich aanbevolen voor reacties van kritische lezers. Zijn er foutieve vermeldingen, wijzigingen in openingstijden of prijzen? Laat het ons weten. Misschien heb je wel tips over hotels, pensions, campings, restaurants? Ook dat horen wij graag! Stuur een mail naar: odyssee@odyssee-reisgidsen.nl. Alvast hartelijk dank.

Inhoudsopgave

Een schets van de Belgische Ardennen

Belgische Ardennen verkennen 7

Provincie Luik

Luik, Luikse Ardennen en Oostkantons 10

Luik en de Luikse Ardennen 11

Omgeving van Luik 16

Oostkantons en Hoge Venen 23

Provincie Namen

De Naamse Ardennen 36

Provincie Luxemburg

De Luxemburgse Ardennen 54

Pays de Gaume 72

Provincie Henegouwen

Een stukje Ardennen in Henegouwen 78

Achtergrondinformatie

Landschap en bevolking 84

Geschiedenis 88

Fietsen, wandelen en kajakken 91

Gastronomie: bier en andere streekdranken 94

Duurzaam overnachten 99

Praktische informatie

Ardennen van A tot Z 101

Kaders

Wandelingen door België anno 1886 9

De mooiste dorpen van Wallonië 10

Standard Liège 14

De Route van het Vuur 19

Van regendruppel tot mineraal water 22

Duitstalige aanwezigheid 24

Luistertochten 26

Narzissenwiesen 26

Het Kruis van de Verloofden 29

Watersport op de grote stuwmeren 29

Vennbahn 31

Duurzame initiatieven in de provincie Luik 32

Actief in de provincie Luik 35

Actief in de provincie Namen 48

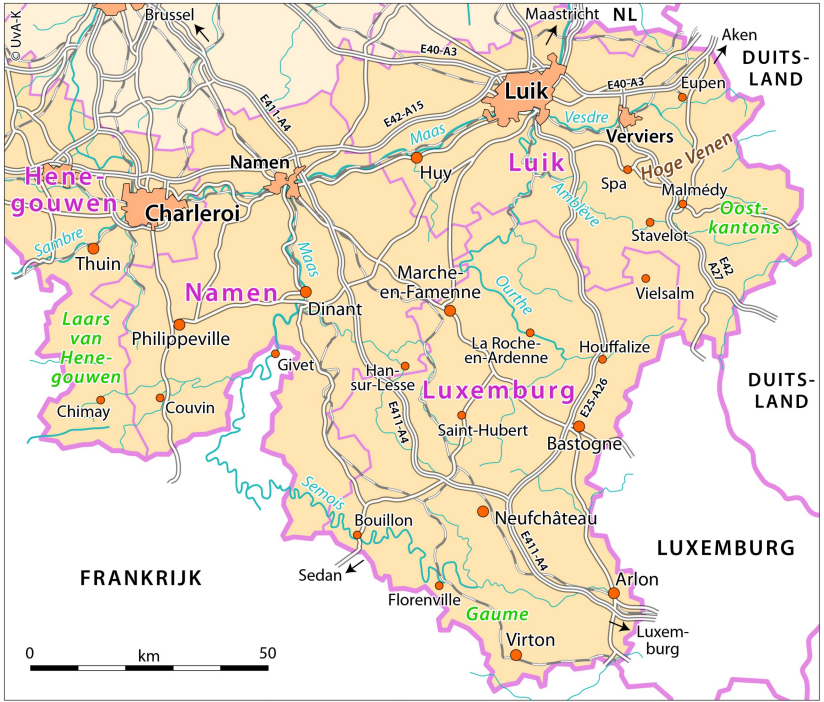
Duurzame initiatieven in de provincie Namen 53

Les Forêts d'Ardenne 56

Houtopia: kinderrechten maar ook speelvreugde 60

Kolenbranders in de Ardense bossen 61

Hubertus en zijn hert	68
Het burlen van de herten in het land van Hubertus	69
Actief in de provincie Luxemburg	74
Duurzame initiatieven in de provincie Luxembourg	75
Actief in Henegouwen	82
Duurzame initiatieven in de provincie Henegouwen	84
Arduenna, beschermvrouw en naamgever	90

Belgische Ardennen verkennen

Fagne de Malchamps, bij Spa. Foto Wallonie-Bruxelles-Tourisme

Naargelang de invalshoek die je kiest – geologisch, historisch of toeristisch – heeft de omschrijving van de Ardennen een verschillende invulling. In deze uitgave kiezen we voor de ruimere aanpak, zeg maar de toeristische. We opteren dus niet voor een omschrijving waarbij de grenzen vooral bepaald worden door gesteenten of andere reliëfvormen, maar we laten ook de menselijke inbreng spelen. Het is niet omdat je op de slechts een paar kilometer brede kalksteenformatie van La Calestienne bent dat je reisplezier of vakantiegenot plots met een aantal procenten zou moeten wijzigen.

Ten zuiden van de Samber en de Maas

In grote lijnen mag je stellen dat, vanuit toeristisch standpunt, de Belgische Ardennen zich uitstrekken ten zuiden van de lijn gevormd door de rivieren de Samber en de Maas en doorlopen tot aan de grenzen van de buurlanden. Uitgedrukt in Belgische staatkundige termen omvatten de Ardennen de volledige provincie Luxemburg, het merendeel van de provincie Namen, een flinke hap van de provincie Luik en een stukje van de provincie Henegouwen, ook gekend als ‘de laars van Henegouwen’.

Het veelal heuvelachtige en beboste landschap van de Ardennen herbergt tal van waters en watertjes, die er een attractief cachet aan verlenen maar die ook een rol spelen in het recreatief aanbod. Scheer je met een drone over deze regio dan ontwaar je niet alleen de Maas en de Samber, maar onder meer ook de Amblève, de Lesse, de Ourthe, de Vesder en Les Lacs de l’Eau d’Heure. Op je tocht door de

Ardennen ontdek je nog meer, kleinere waterlopen.

In dit heerlijke landschap met zijn vele heuvels en valleien konden tal van bossen zich handhaven en is er alle ruimte voor fietsers en wandelaars. Tal van bewoners van vroeger en nu waren al 'duurzaam' aan de slag, lang voor deze term uitgevonden werd. Ze maakten veelvuldig gebruik van lokale materialen, zoals hout en leisteen. Ook voedsel en drank waren van eigen bodem, vandaar ook het gevarieerde aanbod waarvan je vandaag kunt genieten.

Wandelingen door België anno 1886

Hier en daar in deze gids duiken citaten op van deze uitgave, geschreven door een onbekende auteur en gepubliceerd door Calbona Uitgeverij. Op sommige plaatsen zal je vaststellen dat het landschap nauwelijks veranderd is in de voorbije ruim 130 jaar. Gelukkig maar sprongen de bewoners van de Ardennen soms toch wel zuinig om met wat de natuur hen schonk. Elders geeft een citaat alleen de sfeer van vroeger weer, omdat de mens te stevig het mes zette in bodem en begroeiing. Hopelijk leveren deze bescheiden verwijzingen extra aandacht op voor de nood aan volhoudend duurzaam gedrag.

Wegwijs in de Ardennen

De Ardennen zijn rijk aan verrassingen. Soms knalt een belangrijke weg zomaar naar een waardevolle plek, maar vaker nog vind je verborgen parels langs bochtige wegen, soms ook een eindje terug in de tijd. Enkele steden hebben naast een Franstalige ook een Nederlandstalige, soms ook een Duitstalige naam. Omdat je op verkeersborden in de Ardennen overwegend Franstalige namen ziet en soms ook wel een Duitstalige, verschijnen die ook in deze uitgave.

De mooiste dorpen van Wallonië

*Wallonië is rijk aan mooie dorpjes, plaatsjes met karakter en charme, met pittoreske straten en huizen in een prachtig landschap. En liefst zijn er ook nog streekeigen producten te proeven. Er zijn zodanig veel oorden die voor de omschrijving 'mooiste dorp' in aanmerking komen, vooral dan in de Ardennen, dat er maar ineens een heuse vereniging voor werd opgericht: 'Les plus beaux villages de Wallonië', de **Mooiste dorpen van Wallonië**.*

Zowat 25 dorpen of gehuchten mogen de titel 'mooiste dorp' dragen. Er zijn regels waaraan de huidige leden-dorpen zich moeten houden of nieuwe dorpen kunnen toetreden. 'Mooiste dorp' voor de eeuwigheid bestaat niet; de lokale besturen moeten inspanningen leveren om het karakter van hun dorp te behouden.

Om alle 'mooiste dorpen' voor te stellen is er onvoldoende ruimte in deze uitgave, maar in de volgende hoofdstukken wijs ik er graag enkele aan die bijzonder in de smaak vallen. In alle betekenissen van smaak. Op www.plusbeauxvillages.be staan alle 'mooiste dorpen' netjes gegroepeerd en beschreven.

Veel kleur in de mooiste dorpen van Wallonië